

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Олександра ІГНАТОВИЧ

**Методичний посібник до курсу
«Історія української літератури
XI-XVIII ст.»**

для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.01 Середня освіта.
Українська мова і література
освітніх програм: «Українська мова і література.
Зарубіжна література», «Українська мова і література.
Англійська мова і література»

Ужгород 2023

Ігнатович О. **Методичний посібник до курсу «Історія української літератури XI-XVIII ст.»:** для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література; освітніх програм: «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література». Ужгород, 2023. 60 с.

Рецензенти:

Барчан В.В., доктор філол. наук, професор, професор кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Балла Е.Ю., канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Відповідальний за випуск:

Кузьма О.Ю., канд. філол. наук, доцент, завідувач кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету ДВНЗ «УжНУ» від 3 листопада 2023 року, протокол №3

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Очікувані результати навчання	6
Критерії оцінювання знань здобувача	8
Структура навчальної дисципліни	10
Програма навчальної дисципліни	13
Тематика лекційних занять	18
Тематика практичних занять	23
Самостійна робота	34
Схема аналізу пам'ятки	36
Тестові завдання	
для самоконтролю (зразок)	37
Контрольні питання з курсу «Історія української літератури XI-XVIII ст.»	45
Художні тексти, обов'язкові	
для прочитання	50
Короткий термінологічний словник	53
Рекомендована література	58

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс «Історія української літератури XI-XVIII ст.» є першим кроком в освоєнні студентством історії літератури України. І, здається, найважчим. Адже давня література, окрім того, що простежує розвиток письменства протягом восьми століть, являє собою не лише зібрання художніх творів, а постає важливим філософським, історичним, суспільно-політичним, естетичним документом давньої доби. Тому осмислення текстів стародавньої лектури неможливе без знання Святого письма, розуміння історії, світоглядних засад наших попередників, місця й значення нашої християнської громади в контексті світової спільноти.

Таким чином, курс давньої літератури активізує навички синтетичного мислення у здобувача. Адже лише в такому разі можливий належний аналіз твору тексту. Тож письмовий артефакт, який повинні засвоїти здобувачі, постає вихідною точкою у вивченні давньої літератури.

Потрібно зауважити, що останнім часом посилився інтерес до літератури XI-XVIII ст. Отож з'явився корпус теоретичних, науково-методичних джерел, а також інтенсивніше здійснюються видання творів давнього письменства в перекладі сучасною українською мовою.

Запропоновані у методичних рекомендаціях теми та питання для вивчення (з лекційного курсу, практичних занять та самостійної роботи) спонукають студента до освоєння історико-літературного процесу в його цілісності, сприяють виявленню рівня засвоєння та осягнення наукової літератури та оволодіння навичками аналізу текстів давньої української літератури.

Методичні рекомендації складені на основі підручників і посібників схвалених Міністерством науки і освіти

(Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002; Новик О. Історія української літератури (давньої). Київ, 2007; Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009; Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010) і виданих за участю Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України.

Мета курсу: *навчальна* – поглибити й систематизувати знання та відомості здобувача з «Історії української літератури XI-XVIII ст.», вивчаючи й простежуючи обшир, ідейно-художні стремління, жанрово-стильові шукання письменства; *виховна* – виховати професійні якості, поглибити почуття патріотизму, прищепити любов до давньої літератури як початкової ланки книжної культури українців; *розвивальна* – розвивати творчу активність та самостійність мислення здобувача, акцентуючи, що література цього періоду має виняткову вагу і відіграє значну роль у становленні української нації.

Методи навчання і викладання: словесні – словесно-інформаційні, словесно-евристичні, словесно-дослідницькі; практичні – практично-репродуктивні, практично-евристичні, практично-дослідницькі; проблемно-пошукові та індуктивно-дедуктивні методи; методи мотивації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності – навчальні дискусії, заохочення до навчання через розроблену систему заохочень; методи контролю – усне опитування, письмова перевірна робота, метод самоконтролю.

Зв'язок курсу «Історія української літератури XI-XVIII ст.» з іншими навчальними дисциплінами:

1. Вступ до літературознавства;
2. Історія зарубіжної літератури;
3. Українська усна народна творчість та народознавство.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітніх програм «Українська мова і література. Зарубіжна література» та «Українська мова і література. Англійська мова література» вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачем таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<ul style="list-style-type: none">– <i>знає</i> основні історичні етапи розвитку предметної галузі;– <i>уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності;– <i>пояснює</i> особливості розвитку української мови і літератури, зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; порівнює мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності;– <i>застосовує</i> різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури;– <i>уміє</i> працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології;– <i>використовує</i> гуманістичний потенціал української мови і літератури, зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.	1, 5, 14, 16, 17, 21

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія української літератури XI-XVIII ст.»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
<p><i>Знати:</i> основні історичні етапи розвитку предметної галузі; особливості розвитку української літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні.</p> <p><i>Вміти:</i> оперувати базовими категоріями та поняттями курсу; чітко висловлювати думку; виробити навички в опрацюванні теоретичної літератури.</p> <p><i>Розуміти:</i> зміст естетичних теорій, методів, стилів, жанрів у творах української літератури; застосовувати різні види аналізу художнього твору, визначати його жанрово-стильову своєрідність, значення і місце твору у загальному літературному процесі; опиратися на виховний потенціал літератури. Працювати з науковими джерелами, спираючись на засади академічної доброчесності.</p>	1, 5, 14, 16, 17, 21

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧА

Дисципліна «Історія української літератури ХІ-ХVІІІ ст.» завершується усним іспитом. Протягом семестру навчання здобувачів оцінюється за такими критеріями:

Загальна сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка відмінно (90-100 A) виставляється, коли студент дає правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При аналізі художнього твору студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (82-89 B) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання

навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (74-81 C) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (64-73 D) виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (60-63 E) виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка незадовільно (35-59 FX) виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (0-34 F) виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий студент не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	ОПП «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література»					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
Лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Давня українська література епохи Середньовіччя						
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Історія української літератури XI-XVIII ст.» Монументальний стиль в давній літературі	8	2	2			4
Тема 2. Ораторсько-проповідницька та повчальна проза – витoki й особливості жанрів.	8	2	2			4
Тема 3. Орнаментальний стиль в давній літературі. «Слово о полку Ігоревім» – зразок дружинного епосу.	12	4	4			4

1	2	3	4	5	6	7
Тема 4. Концептосфера української літератури XIII-XV ст. Особливості літератури епохи пізнього Середньовіччя (д/п XIII-XV ст.)	8	2	2			4
Тема 5. Розвиток жанрів: літопис, патерикова новела та есхатологічний апокриф	8	2	2			4
Тема 6. Література Середньовіччя як період розвитку української культури та літератури.	8	2	2			4
Модульна контрольна робота						
<i>Разом за модуль</i>	<i>52</i>	<i>14</i>	<i>14</i>			<i>24</i>
Модуль 2 Давня українська література епохи Ренесансу та Бароко						
Тема 7. Культурно-національне Відродження в Україні (XVI ст.).	8	2	2			4
Тема 8. Творчість латиномовних та польськомовних письменників в українському літературному просторі.	8	2	2			4
Тема 9. Полемічна література. Творчість Івана Вишенського.	8	2	2			4
Тема 10. Бароко в історії української культури, еволюція жанрово-стильової системи, періодизація епохи. Поезія епохи Бароко.	8	2	2			4

1	2	3	4	5	6	7
Тема 11. Поезія епохи Бароко.	12	2	2			8
Тема 12. Історична проза доби Бароко.	8	2	2			4
Тема 13. Драматургія XVII-XVIII ст.	8	2	2			4
Тема 14. Творчість Григорія Сковороди.	8	2	2			4
Модульна контрольна робота						
<i>Разом за модуль</i>	<i>68</i>	<i>16</i>	<i>16</i>			<i>36</i>
Разом за семестр	120	30	30			60

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1.

Давня українська література епохи Середньовіччя

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Історія української літератури XI-XVIII ст.» Монументальний стиль в давній літературі.

Шляхи розвитку писемної мови. Специфіка давньої літератури, її періодизація та стильові різновиди. Біблія як «великий код» літератури Середньовіччя. Перекладна література. Монументальний стиль. «Літопис Руський» – енциклопедія життя на Русі (IX-XIII ст.). «Повість минулих літ»: ідейно-тематичний спектр твору. Особливості стилю. Основні редакції та списки літопису. Переклади літопису. Образ святості та образ Святого як взірць для наслідування. Передумови виникнення агіографії у Київській Русі.

Тема 2. Ораторсько-проповідницька та повчальна проза – витоки й особливості жанрів.

«Слово про Закон і Благодать» (XI ст.) – зміст, структура, жанрово-стильова своєрідність твору, біблійне тло «Слова...». Символізм «Слова...». Володимир Мономах «Повчання дітям» (XII ст.) – зміст, структура, стильові особливості твору Володимира Мономаха. Концепція князя у «Повчанні...» Морально-етична проблематика твору.

Тема 3. Орнаментальний стиль в давній літературі. «Слово о полку Ігоревім» – зразок дружинного епосу. «Слово о полку Ігоревім»: історична основа твору, зміст, структура та стильові особливості твору. Образи князів у контексті «кодексу лицарської честі». Поетична спілка «людина і природа» у «Слові...» Проблема авторства твору (гіпотеза Л. Махновця). Історія віднайдення та видання твору. Полеміка щодо автентичності пам'ят-

ки. Вивчення «Слова...» в Україні: М. Максимович, О. Огоновський, В. Перетц, Л. Махновець, П. Охріменко, М. Гетьманець, С. Пушик, Б. Яценко, О. Мишанич та інші.

Тема 4. Концептосфера української літератури XIII-XV ст. Особливості літератури епохи пізнього Середньовіччя (д/п XIII-XV ст.): джерела, система жанрів, духовні інтенції. Своєрідність стилю «плетіння слів». Зміна культурної політичної ролі Візантії. Структура концептів-образів: «храм», «Русь християнська», «книга», «град Божий – град земний», «віра і розум» у літературі XIII-XV ст.

Тема 5. Розвиток жанрів: літопис, патерикова новела та есхатологічний апокриф. «Галицько-Волинський літопис» (XIII ст.) – зміст і структура твору, жанрово-стильова своєрідність твору. «Києво-Печерський патерик» (XIII ст.) – зміст, структура, жанрова своєрідність; категорії гріха, кари Божої, каяття і спасіння у творі. Специфіка патерикової новели. Мотив чуда в новелах патерика. «Ходіння Богородиці по муках» – як приклад есхатологічного апокрифу.

Тема 6. Література Середньовіччя як період розвитку української культури та літератури. М. Грушевський, М. Возняк, Д. Чижевський про літературу цього періоду. Здобутки століть. Еволюція жанрів. Перекладна література. Підсумки I і II південнослов'янського впливів. Процес збереження і копіювання пам'яток Київської Русі (виникнення нових списків). Лаврентіївський (1377) та Іпатський (1420) списки «Літопису Руського». Вияв болгарського руху – постання тирнівської школи, реформа правопису, оновлення перекладної літератури доби Київської Русі. Оновлення стилю письма («плетіння слів»). Поширення нових пам'яток релігійної літератури: ораторсько-проповідницької прози, учительні Євангелія, житія.

Модуль 2. Давня українська література епохи Ренесансу та Бароко

Тема 7. Культурно-національне Відродження в Україні (XVI ст.). Поезія. Вплив західноєвропейської епохи Ренесансу та Реформації на Україну. Утворення братств. Розвиток літературних жанрів. Полімовність української літератури доби Відродження. Антична жанрово-стильова та образно-символічна система як визначальний чинник формування нового етапу української літератури. Початки формування книжної поезії в українській культурі. Поява особистісного начала у літературі (автор-персонаж, автор-носій власних думок, автор-розумна людина).

Тема 8. Творчість латиномовних та польськомовних письменників в українському літературному просторі. Латиномовні письменники: **Юрій Дрогобич** – провісник українського гуманізму; **Павло Русин із Кросна** – перший гуманістичний поет в українській літературі; етнографічні та часо-прсторові особливості реалістичного зображення. П. Русин із Кросна як засновник жанру епіграми в українській літературі. **Себастьян Кленович**. *«Роксоланія»* (XVI ст.) – поетична енциклопедія народного життя українців, реалізм оповіді. Краса як визначальна категорія ренесансного світогляду; форми вияву краси у С. Кленовича (природа, вчинки людей, міста, музи). **Станіслав Оріховський** – як визначна постать у східнослов'янській літературі Відродження; особистість, природне право людини і церква: нові ідеї часу («Промова у справі закону про целібат...»).

Тема 9. Полемічна література. Творчість Івана Вишенського. Поняття «полемічна література», історія її виникнення та розвитку. Іпатій Потій як ідеолог Унії. Життєвий і творчий шлях **Івана Вишенського**

(XVI-XVII ст.): світоглядні орієнтири, жанрово-стильові особливості творчості, традиційні засоби ораторського мистецтва та новаторство полеміста («Викриття диявола-світодержця»). Ідея Церкви як ідеальної організації ідеальних людей.

Тема 10. Бароко в історії української культури, еволюція жанрово-стильової системи, періодизація епохи. Вплив наукових знань з астрономії, фізики, механіки на зміну світогляду Нового часу. Людина як осердя суперечностей внутрішніх і зовнішніх, духовних і матеріальних. Бароко та національно-культурне і суспільно-політичне становлення України. **Мелетій Смотрицький** «Тренос» – зразок синтезу греко-візантійської та киеворуської ораторської традиції; символічна образність «Треносу». Творчість мандрівних дяків.

Тема 11. Поезія епохи Бароко. Шкільна теорія поезії 2-ої половини XVII ст. Перші зразки українського віршування. Панегірики, моралізаторські вірші, засоби віршування в історично-публіцистичній літературі. **Лазар Баранович** – філософські мотиви лірики поета. **Іван Величковський** (XVII ст.) – розмаїття мотивів та жанрів поезії митця, особливості поетики, елементи «курйозного віршування» (зб. «Млеко...»). Збірка «Зегар з полузегарком» – фігуральний вірш як спосіб вираження метафізичного; особливості розкриття образу Ісуса Христа та Богоматері (строфічні, риторичні); антитеза божественної «вічності» і людського «часу». Барокове світосприймання у творах **Данила Братковського**: специфіка образу жінки у поезії; жіночі образи як прояв десекуляризації літератури (зб. «Аполонова лютня»).

Тема 12. Історична проза доби Бароко. Жанрова диференціація історичної прози доби Бароко: хронічки, діаріуші, описи, реєстри, мемуари, сказання. Козацькі літописи – як історико-літературні твори XVIII ст.

Політичний ідеал творів, звернення до барокової моделі історії. Утвердження провідної ролі козацтва в суспільному процесі свого часу. Проблема міфотворчості у літописанні.

«Літопис Самовидця» – зміст, структура, поетика твору. «Літопис Григорія Граб'янки» – зміст, структура, поетика твору. Образ Богдана Хмельницького як ідеального гетьмана. «Літопис Самійла Величка» – джерела літопису, зміст, структура, поетика твору. «Історія Русів» – ідея, зміст, композиція, барокова поетика твору. Проблема авторства «Історії Русів», історія видання та літературно-художня цінність твору.

Тема 13. *Драматургія XVII-XVIII ст.* як новий етап розвитку української книжної літератури. Витоки та становлення барокової драми, розвиток шкільної драматургії. Вертепна драма. «Слово о збуренню пекла» як зразок драми-містерії Великоднього циклу. Драма **Григорія Кониського** «Воскресіння мертвих» як зразок драми-мораліте. Інтермедії – прояв низового Бароко у драматургії. Розвиток жанру – від доповнень до шкільної драми до самостійного жанру. Інтермедії 1619 року як вершина інтермедійного жанру в Україні. Життєвий і творчий шлях **Прокоповича Феофана**. Драма «Володимир» – трагікомедія з елементами міраклю. Оригінальність інтерпретації історичного сюжету; історичні, алегоричні та символічні персонажі; образ князя Володимира та актуальність його інтерпретації тогочасним суспільно-політичним процесам.

Тема 14. *Творчість Григорія Сковороди:* біографічні відомості, суспільно-політичні, філософські, літературно-естетичні та педагогічні погляди Г. Сковороди. Збірка «Байки Харківські» – ідейно-художня своєрідність творів. Збірка «Сад божественних пісень...» – мотиви, поетика збірки. Морально-дидактичний зміст притчі «Вбогий жайворонок».

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Лекція 1.

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Історія української літератури XI-XVIII ст.» Монументальний стиль в давній літературі

1. Специфіка давньої літератури, її періодизація та стильові різновиди.
2. Біблія як «великий код» літератури Середньовіччя. Перекладна література.
3. Монументальний стиль у літературі.
4. «Літопис Руський» – енциклопедія життя на Русі (IX-XIII ст.).

Лекція 2.

Тема 2. Ораторсько-проповідницька та повчальна проза – витоки й особливості жанрів

1. «Слово про Закон і Благодать» (XI ст.) – зміст, структура, жанрово-стильова своєрідність твору, біблійне тло та символіка «Слова...».
2. Володимир Мономах «Повчання дітям» (XII ст.) – зміст, структура, стильові особливості твору Володимира Мономаха.
3. Концепція образу князя у «Повчанні...»
4. Морально-етична проблематика «Повчання...» Володимира Мономаха.

Лекція 3-4.

Тема 3. Орнаментальний стиль в давній літературі. «Слово о полку Ігоревім» – зразок дружинного епосу

1. «Слово о полку Ігоревім»: історична основа твору, зміст, структура та стильові особливості твору.
2. Образи князів у контексті «кодексу лицарської честі».
3. Поетична спілка «людина і природа» у «Слові...»
4. Проблема авторства твору (гіпотеза Л. Махновця).

5. Історія віднайдення та видання твору.

6. Полеміка щодо автентичності пам'ятки. Вивчення «Слова...» в Україні: М. Максимович, О. Огоновський, В. Перетц, Л. Махновець, П. Охріменко, М. Гетьманець, С. Пушик, Б. Яценко, О. Мишанич та інші.

Лекція 5.

Тема 4. Концептосфера української літератури XIII-XV ст. Особливості літератури епохи пізнього Середньовіччя (д/п XIII-XV ст.)

1. Джерела, система жанрів, духовні інтенції літератури епохи пізнього Середньовіччя.

2. Своєрідність стилю «плетіння словес».

3. Зміна культурної політичної ролі Візантії.

4. Структура концептів-образів: «храм», «Русь християнська», «книга», «град Божий – град земний», «віра і розум» у літературі XIII-XV ст.

Лекція 6.

Тема 5. Розвиток жанрів: літопис, патерикова новела та есхатологічний апокриф

1. «Галицько-Волинський літопис» (XIII ст.) – зміст і структура твору, жанрово-стильова своєрідність твору.

2. «Києво-Печерський патерик» (XIII ст.) – зміст, структура, жанрова своєрідність; категорії гріха, кари Божої, каяття і спасіння у творі. Специфіка патерикової новели.

3. Мотив чуда в новелах патерика. «Ходіння Богородиці по муках» – як приклад есхатологічного апокрифу.

Лекція 7.

Тема 6. Література Середньовіччя як період розвитку української культури та літератури

1. М. Грушевський, М. Возняк, Д. Чижевський про літературу Середньовіччя.

2. Здобутки століть. Еволюція жанрів. Перекладна література.

3. Підсумки I і II південнослов'янського впливів.

4. Процес збереження і копіювання пам'яток Київської Русі (виникнення нових списків). Лаврентіївський (1377) та Іпатський (1420) списки «Літопису Руського».

Лекція 8.

Тема 7. Культурно-національне Відродження в Україні (XVI ст.).

1. Вплив західноєвропейської епохи Ренесансу та Реформації на Україну.

2. Утворення братств. Розвиток літературних жанрів.

3. Полімовність української літератури доби Відродження.

4. Антична жанрово-стильова та образно-символічна система як визначальний чинник формування нового етапу української літератури.

Лекція 9.

Тема 8. Творчість латиномовних та польськомовних письменників в українському літературному просторі

1. Латиномовні письменники та їхні здобутки у літературній царині (**Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Себастьян Кленович**).

2. «Роксоланський сарматизм» у творчості латиномовних та польськомовних письменників.

3. Ознаки епохи Відродження у творчості **Станіслава Оріховського**.

Лекція 10.

Тема 9. Полемічна література. Творчість Івана Вишенського

1. Поняття «полемічна література», історія її виникнення та розвитку.

2. Іпатій Потій як ідеолог Унії.

3. Життєвий і творчий шлях *Івана Вишенського* (XVI-XVII ст.): світоглядні орієнтири, жанрово-стильові особливості творчості, традиційні засоби ораторського мистецтва та новаторство полеміста.

Лекція 11.

Тема 10. Бароко в історії української культури, еволюція жанрово-стильової системи, періодизація епохи

1. Вплив наукових знань з астрономії, фізики, механіки на зміну світогляду Нового часу.

2. Людина як осердя суперечностей внутрішніх і зовнішніх, духовних і матеріальних.

3. Бароко та національно-культурне і суспільно-політичне становлення України.

4. *Мелетій Смотрицький* «Тренос» – зразок синтезу греко-візантійської та киеворуської ораторської традиції; символічна образність «Треносу».

Лекція 12.

Тема 11. Поезія епохи Бароко

1. Панегірики, моралізаторські вірші, засоби віршування в історично-публіцистичній літературі.

2. Філософські мотиви лірики *Лазаря Барановича*.

3. Розмаїття мотивів та жанрів поезії, особливості поетики, елементи «курйозного віршування» у творчості *Івана Величковського*.

4. Барокове світосприймання у творах *Данила Братковського*.

Лекція 13.

Тема 12. Історична проза доби Бароко

1. Жанрове розмаїття історичної прози доби Бароко.

2. Козацькі літописи – як історико-літературні твори XVIII ст.

3. «Літопис Самовидця» – зміст, структура, поетика твору.

4. «Літопис Григорія Граб'янки» – зміст, структура, поетика твору. Образ Богдана Хмельницького як ідеального гетьмана.

5. «Літопис Самійла Величка» – джерела літопису, зміст, структура, поетика твору.

6. «Історія Русів» – ідея, зміст, композиція, барокова поетика твору.

Лекція 14.

Тема 13. *Драматургія XVII-XVIII ст.*

1. Витоки та становлення барокової драми, розвиток шкільної драматургії. Вертепна драма.

2. «Слово о збуренню пекла» як зразок драми-містерії Великоднього циклу.

3. Драма **Григорія Кониського** «Воскресіння мертвих» як зразок драми-мораліте.

4. Розвиток інтермедії.

5. Драма **Ф. Прокоповича** «Володимир»: трагікомедія з елементами міраклю.

Лекція 15.

Тема 14. *Творчість Григорія Сковороди*

1. Життєвий і творчий шлях Г. Сковороди.

2. Суспільно-політичні, філософські, літературно-естетичні та педагогічні погляди Г. Сковороди.

3. Збірка «Байки Харківські» – ідейно-художня своєрідність творів.

4. Збірка «Сад божественних пісень...» – мотиви, поетика збірки.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.

Монументальний стиль в літературі. Літописання: синкретичний зміст, особливості композиції, самотність жанру (на матеріалі «Повісті минулих літ»)

1. Монументальний стиль у літературі: визначення, характерні ознаки.

2. Літопис як жанр середньовічної літератури.

3. «Повість минулих літ»: ідейно-тематичний спектр твору.

4. Зміст та аналіз 4-ох легенд («Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва», «Оповідання про загибель князя Ігоря...», «Про початок князювання Святослава», «Оповідання про перемогу князя Святослава», «Оповідання про перемогу князя Ярослава Мудрого»).

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Сліпушко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X-XIII ст.). Київ, 2002.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Тема 2.

Ораторсько-проповідницька та повчальна проза – витоки й особливості жанрів (на матеріалі «Слова про Закон і Благодать» та «Повчання» Володимира Мономаха)

1. Ораторсько-проповідницька проза: витоки, художня своєрідність.
2. «Слово про Закон і Благодать» як зразок ораторсько-проповідницької прози.
3. Повчальна проза Київської Русі.
4. «Повчання...» Володимира Мономаха – зміст, структура, стильові особливості твору.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Сліпушко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X-XIII ст.). Київ, 2002.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Тема 3.

Орнаментальний стиль в літературі

1. Особливості орнаментального стилю.
2. Розвиток літератури в добу орнаменталізму: оригінальна література.
3. «Моління...» Данила Заточника: зміст, структура, жанрово-стильові особливості твору.
4. Перекладна література Київської Русі.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Сліпушко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X-XIII ст.). Київ, 2002.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Тема 4.

Художня своєрідність «Слова о полку Ігоревім»

1. «Слово о полку Ігоревім»:
 - історія відкриття і вивчення твору;
 - історично основа твору;
 - зміст і побудова твору;
 - жанр, ритміка, стиль твору;
 - постать автора та дискусії навколо автентичності «Слова...».
2. Підсумки.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Сліпушко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X-XIII ст.). Київ, 2002.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Тема 5.

Особливості літератури пізнього Середньовіччя. Концептосфера літератури XIII-XV століття

1. Історичні умови XIII-XV століття на українських землях.
2. Світоглядні орієнтири народу, розвиток культури.
3. Література і концептосфера XIII-XV століття.
4. Фольклор пізнього середньовіччя.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Сліпушко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X-XIII ст.). Київ, 2002.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Тема 6.

Розвиток літератури XIII-XV століття

1. «Галицько-Волинський літопис» – орнаментальні ознаки твору. Синтез героїчного та філософсько-релігійного начал у літописі.
2. «Києво-Печерський патерик»: жанрові особливості, сюжети, образи і моральні концепти патерикових новел. Мотив чуда в новелах патерика.
3. «Ходіння Богородиці по муках» – як приклад есхатологічного апокрифу.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Пелешенко Ю. Українська література пізнього середньовіччя (друга половина XIII-XV ст.). Київ, 2004.

Тема 7.

Своєрідність розвитку української літератури Середньовіччя

1. Перший і другий південнослов'янський впливи.
2. Християнство і розвиток літератури.
3. Оригінальна й перекладна література на теренах України.
4. Основні риси розвитку давньоруської літератури.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Пелешенко Ю. Українська література пізнього середньовіччя (друга половина XIII-XV ст.). Київ, 2004.

Тема 8.

Особливості культурного Відродження на теренах України

1. Поняття Ренесансу та Реформації.
2. Ренесанс та Реформація в Україні – особливості розвитку.
3. *Роксоланський сарматизм* у літературі.
4. Полемічна література на українських землях. «Ключ Царства небесного» Герасима Смотрицького – перший полемічний твір української літератури.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Київ, 2000.

Тема 9.

Творчість латиномовних і польськомовних письменників в українському літературному просторі (Ю. Дрогобич, Павло Русин із Кросна, С. Кленович, С. Оріховський)

1. Поезія. Гуманістичні ідеї у поезії Павла Русина із Кросна.
2. Себастьян Кленович. «Роксоланія» – поетична енциклопедія народного життя українців.
3. Юрій Дрогобич. «Прогностична оцінка поточного 1483 року» – як твір епохи гуманізму.

4. Розвиток публіцистики. Реформаційно-ренесансні риси «Промови у справі закону про целібат».

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Київ, 2000.

Тема 10.

Полемічна література. Творчість Івана Вишенського – представника киево-візантійських літературних традицій

1. Поняття киево-візантійські літературні традиції.
2. Світоглядна система Івана Вишенського.
3. «Викриття диявола-світодержця»: проблема вибору та служіння людини.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Київ, 2000.

Студії з україністики. Випуск XIII. Київ, 2013.

Тема 11.

Бароко в історії української культури, еволюція жанрово-стильової системи, періодизація епохи

1. Бароко як літературний напрям, художній стиль і культурна епоха.

2. Розвиток філософської думки періоду бароко.

3. Особливості українського бароко.

4. Розвиток жанрів у літературному бароко.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Тема 12.

Поетичний світ митців Бароко (на матеріалі творів І. Величковського, Л. Барановича, Д. Братковського)

1. Розвиток віршування в Україні.

2. Творчість Івана Величковського.

3. Художня своєрідність збірки Д. Братковського «Світ, розглянутий по частинах».

4. Мотиви поезії Лазаря Барановича.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Ушкалов Л. Есеї про українське Бароко. Київ, 2006.

Тема 13.

Козацькі літописи: жанрово-стильові особливості (на матеріалі «Літопису Самовидця» «Літопису Григорія Граб'янки», «Літопису Самійла Величка», «Історії Русів»)

1. Козацькі літописи як спроби осмислення їх авторами історичних подій в літературі.

2. Хронологія подій, характер їх висвітлення та образ Богдана Хмельницького в літописі Самовидця.

3. Літопис Граб'янки, його джерела, риси і стиль твору.

4. Літопис С. Величка, його джерела та образ Б. Хмельницького.

5. «Історія Русів» – ідея, зміст, композиція, барокова поетика твору.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Ушкалов Л. Есеї про українське Бароко. Київ, 2006.

Тема 14.

Розвиток драматургії в епоху Бароко

1. Основні тенденції розвитку шкільної драми.
2. Жанрові осоловості і тематика інтермедій. Інтермедійна творчість Я. Гаватовча.
3. Художня специфіка вертепної драми.
4. Трагікомедія Ф. Прокоповича «Володимир». Образ правителя-реформатора, який опинився у «спеціальному часі».
5. Біблійні мотиви у драмі Г. Кониського «Воскресіння мертвих».
6. Елементи містерії в п'єсі «Слово о збуренні пекла».

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Сулима М. Українська драматургія XVII-XVIII ст. Київ, 2005.

Тема 15.

Творчість Григорія Сковороди

1. Життєтворчість Григорія Сковороди.

2. Філософські принципи Г. Сковороди та їхній вплив на педагогічний творчий доробок митця.

3. Традиції Езопової байки у «Байках Харківських» Г. Сковороди.

4. Біблійні мотиви у збірці «Сад божественних пісень...» Г. Сковороди.

Література:

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Ушкалов Л. Сковорода та інші: Причинки до історії української літератури. Київ, 2007.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вивчення теоретичного матеріалу та прочитання й осмислення оповідань із «Повісті минулих літ»: «Оповідання про Апостола Андрія і заснування Києва», «Оповідання про загибель князя Ігоря від древлян і помсту княгині Ольги», «Початок князювання Святослава».	4
2	Вивчення теоретичного матеріалу та прочитання й осмислення «Слова про Закон і Благодать» та «Повчання» Володимира Мономаха).	4
3	Вивчення теоретичного матеріалу та прочитання й осмислення «Слова о полку Ігоревім»	4
4	Опрацювання теоретичних джерел щодо особливостей літератури XIII–XVIII ст.	4
5	Прочитання й осмислення «Легенди про євшан-зілля» («Галицько-Волинський літопис»), патерикового оповідання «Про ченця Прохора...» (Києво-Печерський Патерик), «Ходіння Богородиці по муках».	4
6	Своєрідність розвитку української літератури Середньовіччя: опрацювання статей із підручника П. Білоуса.	4
7	Опрацювання розвідки Ю. Пелешенка «Реформаторські тенденції в українській та білоруській культурах XV – початку XVI ст.»	4
8	Прочитання й осмислення творів «Прогностична оцінка 1483 року» Ю. Дрогобича, «Про прихід зими», «До книжечки» Павла Русина із Кросна, «Роксоланія» (уривки) С. Кленовича, «Промова у справі законі про целібат» С. Оріховський).	4

9	Вивчення теоретичних питань. Прочитання й осмислення твору І. Вишенського «Викриття диявола-світодержця».	4
10	Опрацювання теоретичних питань з теми «Бароко в історії української культури, еволюція жанрово-стильової системи, періодизація епохи» за дослідженням Д. Чижевського.	4
11	Прочитання й осмислення творів І. Величковського («Минутки», «Рак літеральний», «Мінливий»), Л. Барановича (Веселка в небі – втішатись треба!), «В полі робота, до неї охота», «Про час для всього – доброго і злого»), Д. Братковського («Мінливість світу не зрозуміти», «Сусіди», Життя в місті»).	8
12	Прочитання й осмислення заданих уривків із «Літопису Самовидця» «Літопису Григорія Граб'янки», «Літопису Самійла Величка», «Історії Русів».	4
13	Прочитання й осмислення п'єс «Слово про збуренні пекла», «Володимир» Ф. Прокоповича, «Воскресіння мертвих» Г. Кониського.	4
14	Прочитання й осмислення творів Г. Сковороди: «DE LIBERTATE», пісні – 10, 13, 18; байки – «Сова і Дрізд», «Бджола та Шершень», «Соловей Жайворонок та Дрізд»; притча – «Вбогий жайворонок».	4
	Разом	60

Для самостійного аналізування художніх творів студентам доцільно користуватися схемою, запропонованою Ольгою Новик¹

СХЕМА АНАЛІЗУ ПАМ'ЯТКИ

1. Загальні питання:

- назва твору;
- ім'я автора (якщо відоме);
- рік написання та публікації (зазначити яка редакція, список і т. п.);
- історія написання;
- кому присвячений, чому саме;
- наявність епіграфа, його значення;
- сценічна історія (для драматичного твору).

2. Теоретичні, літературознавчі питання:

- напрям, якого (яких) твір стосується;
- жанр;
- тема;
- ідея;
- система образів;
- сюжет, його елементи та особливості в даному творі;
- ліричний герой у віршах;
- рима чи її відсутність, види рими, розмір вірша, строфіка;
- художньо-зображальні мовні засоби;
- композиція;
- бібліографія.

3. Культурологічні питання:

- синтез мистецтв, що спостерігається у творі;
- наявність українознавчих аспектів;
- культурно-мистецькі події цього часу;
- думки митців та критиків (стосовно твору);
- власна думка про твір.

¹ Новик О. Історія української літератури (давньої): Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2007. С. 218.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ (зразок)

1. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«Так і людина. Замість ріг Бог дав їй обидва Завіти, Старий і Новий. Роги – це спротив силі; як говорить пророк Давид: «З тобою заколемо рогами ворогів наших».

- а) «Фізіолог» («Про антилопу»);
- б) «Бджола»;
- в) «Повчання...» Володимира Мономаха;
- г) «Слово о полку Ігоревім».

2. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«І пішов у Варяги, і прийшов у Рим, і повідав, чого навчав і що видів. І рече їм: «Дивну видів землю Словенську. Ідучи, видів бані дерев'яні, і перегріють їх вельми, і зберуться докупы і будуть нагі, і обіллються мителю, і візьмуть віники і почнуть хвастатися...»

- а) «Повчання...» Володимира Мономаха;
- б) «Житіє і ходіння Данила...»;
- в) «Слово про Закон і Благодать»;
- г) «Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва».

3. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«Він спершу вказав шлях племені Авраамовому, дарувавши йому скрижалі і Закон, а потім через Сина свого всі народи спас, Євангелією й хрещенням увів у оновлення, відродження і в життя вічне».

- а) «Повчання...» Володимира Мономаха;
- б) «Житіє і ходіння Данила...»;
- в) «Слово про Закон і Благодать»;
- г) «Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва».

4. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«Смерті-бо, діти, не бійтеся ні ратньої, ні від звіра, але мужське діло вершіть, як вам Бог подасть. Бо коли я ні від раті, ні від звіра і від води, і з коня падаючи не загинув, то і з вас ніхто не зможе постраждати і загинути, якщо не буде на те волі Божої».

- а) «Повчання...» Володимира Мономаха;
- б) «Житіє і ходіння Данила...»;
- в) «Слово про Закон і Благодать»;
- г) «Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва».

5. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Зима-бо язичеського кумирслужіння
Від апостольського вчення і Христової віри минула,
А лід Христового невір'я
Після показу Христових ребер розтанув весь».*

- а) «Слово Данила Заточника»;
- б) «Слово в неділю по Великодні» К.Туrowsького;
- в) «Житіє і ходіння Данила...»;
- г) «Про прихід зими» Павла Русина з Кросна.

6. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«А від Васану до верхів'я Йордану і до митарні Матвієвої – двадцять верст. І шлях той – все полем іти вздовж Йордану, вода Йордану смачна і чиста, коли на схід іти до верхів'я Йордану».

- а) «Слово Данила Заточника»;
- б) «Слово в неділю по Великодні» К.Туrowsького;
- в) «Житіє і ходіння Данила...»;
- г) «Про прихід зими» Павла Русина з Кросна.

7. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Уже-бо, браття, невеселая година настала,
уже пустиня силу прикрила.
Встала обида в силах Даждьбожого внука,
ступила дівою на землю Трояна...»*

- а) «Слово Данила Заточника»;
- б) «Слово в неділю по Великодні» К.Туrowsького;

- в) «Слово о полку Ігоревім»;
- г) «Слово про Закон і Благодать».

8. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Радше тепер дивуватися будеш ти звичаям руським –
Нині про них я тобі віршем своїм оповім.*

*Як з материнського лона у світ цей приходить дитина,
Згідно з обрядом її миють у теплій воді...»*

- а) «Слово в неділю по Великодні» К. Туровського;
- б) «Слово Данила Заточника...»;
- в) «Роксоланія» С. Кленовича;
- г) «Про прихід зими» Павла Русина.

9. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Вчених книг його не згортай ніколи,
Чистим серцем пий ті зразки високі –
Й те побачиш, вір, що було ще вчора
Скрите від тебе».*

- а) «Роксоланія» С. Кленовича;
- б) «Похвала поезії» Павла Русина з Кросна;
- в) «Прогностична оцінка 1483 року» Ю. Дрогобича;
- г) «Тренос» М. Смотрицького.

10. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Знаю, дияволе, ти все те назване даси, якщо я тобі по-
клонюся, але я піду шукати Христового учення вигля-
дати, чи ж та твоя данина на пожиток, а чи на по-
гибель вічну буде?»*

- а) «Тренос» М. Смотрицького;
- б) «Викриття диявола-світодержця» І. Вишенського;
- в) «Володимир» Ф. Прокоповича;
- г) «Слово про Закон і Благодать».

11. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Де-бо нині в лядській землі віра, де надія, де любов, де
правда і справедливість суду, де покора, де євангельські
заповіді, де апостольська проповідь...»*

- а) «Тренос» М. Смотрицького;

- б) «Тобі, котрий мешкає в землі, що зветься Польська»
І. Вишенського;
в) «Володимир» Ф. Прокоповича;
г) «Слово про Закон і Благодать».

12. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«Діток народила і зростила, а вони зреклися мене, стали мені посміховиськом і глумом. Бо роздягли мене з шат моїх і голою з дому мого вигнали: одняли оздобу тіла мого і голови моєї окрасу забрали».

- а) «Тренос» М. Смотрицького;
б) «Тобі, котрий мешкає в землі, що зветься Польська»
І. Вишенського;
в) «Володимир» Ф. Прокоповича;
г) «Слово о Законі і Благодаті».

13. Вказати, якій байці Г. Сковороди належить Сила:

«Марнославство й прагнення насолод багатьох потягло у проти природний стан... І зовсім небагатьох мати зродила, приміром, до філософії та ангельського життя».

- а) Байка 27. «Бджола та Шершень»;
б) Байка 30. «Соловей, Жайворонок та Дрізд»;
в) Байка 13. «Орел та Черепаха»;
г) Байка 14. «Сова і Дрізд».

14. Вказати, з якого твору Г. Сковороди наступні рядки:

*«Жайворонок над полями,
Соловейко над садами,
Той під хмарами дзвенить, інший на гіллі свистить».*

- а) Пісня 10-та. «Всякому місту звичай і права...»;
б) Пісня 13-та. «Гей поля, поля зелені...»;
в) Пісня 18-та. «Ой пташино жовтобока...»;
г) Пісня 3-тя. «Весна любя, гей, прийшла...».

15. Вказати, якій пісні Г. Сковороди належить епіграф:

«Господь гордым противится, смиренным же дает благодать».

- а) Пісня 10-та. «Всякому місту звичай і права...»;
- б) Пісня 13-та. «Гей поля, поля зелені...»;
- в) Пісня 13-та. «Ой пташино жовтобока...»;
- г) Пісня 3-тя. «Весна люба, гей, прийшла...»

16. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«Так і ти, людино, три оновлення: хрещення, покаєння і нетління. А коли згрішиш, то йди до церкви, і до живого книжного джерела, і до пророчого сказання, і випий живої води, тобто святого причастя».

- а) «Фізіолог». («Про оленя»);
- б) «Бджола»;
- в) «Повчання...» Володимира Мономаха;
- г) «Слово о полку Ігоревім».

17. Вказати, з якого оповідання «Повісті минулих літ» наступні слова:

«І повеліла Ольга воям своїм, як смеркнеться, пустити голубів і горобців. Голуби ж і горобці полетіли в гнізда свої, ті – в голубники, горобці ж під стріхи. І так загорялися голубники, і від них кліті і одрини».

- а) «Оповідання про загибель князя Ігоря від древлян...»;
- б) «Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва»;
- в) «Початок князювання Святослава»;
- г) «Оповідання про перемогу над печенігами...»

18. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«Збулося: Манасієве старшинство благословив-бо Яків лівицею своєю, а Єфремову меншість – правицею, хоча й старіший Манасій за Єфрема, але Благословенням Якова меншим став (Буття 48: 13-14)».

- а) «Повчання...» Володимира Мономаха;
- б) «Житіє і ходіння Данила...»;
- в) «Слово про Закон і Благодать»;
- г) «Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва».

19. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«А це вам повідаю, діти мої, про труд свій, який я сповняв, шляхи верстаючи і на ловах із тринадцяти років».

- а) «Повчання...» Володимира Мономаха;
- б) «Житіє і ходіння Данила...»;
- в) «Слово про Закон і Благодать»;
- г) «Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва».

20. Вказати, з якого твору наступні рядки:

«А що стосується світла святого, яке лине до Гробу Господнього, то дав Господь побачити це мені, нікчемному та недостойному рабу. І побачив я очима своїми грішними насправді, як спадає святе світло до Гробу животворящего Господа нашого Ісуса Христа».

- а) «Слово Данила Заточника»;
- б) «Слово в неділю по Великодні» К. Туровського;
- в) «Житіє і ходіння Данила...»;
- г) «Про прихід зими» Павла Русина з Кросна.

21. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Весна-бо ця красна віра є Христова,
Котра хрещенням наділяє людське усе єство
Бурнії же вітри, гріхотворнії помисли,
що покаянням перетворюються на добродійність».*

- а) «Слово Данила Заточника»;
- б) «Слово в неділю по Великодні» К. Туровського;
- в) «Житіє і ходіння Данила...»;
- г) «Про прихід зими» Павла Русина з Кросна.

22. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Другого дня вельми рано
Кривавії зорі світ повіщають;
Чорнії тучі з моря ідуть,
Хочуть прикрити чотири сонця...»*

- а) «Слово Данила Заточника»;
- б) «Слово в неділю по Великодні» К. Туровського;
- в) «Слово о полку Ігоревім»;
- г) «Слово про Закон і Благодать».

23. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Вершників тут перегони наслідувати хлопчики вчаться,
Часом по колу іти, часом летіть навпростець.
Вершник коня несе сам, а здається йому, що на ньому
Вершиком іде, аж дрюк кінські вудила гризе».*

- а) «Роксоланія» С. Кленовича;
- б) «Похвала поезії» Павла Русина;
- в) «Прогностична оцінка 1483 року» Ю. Дрогобича;
- г) «Тренос» М. Смотрицького.

24. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«В панцирі твердим – із горіха зерня,
Хист тонкий, бува, – навіть в грубій тілі.
Так і суть свою досконала пісня
Звикла ховати».*

- а) «Роксоланія» С. Кленовича;
- б) «Похвала поезії» Павла Русина;
- в) «Прогностична оцінка 1483 року» Ю. Дрогобича;
- г) «Тренос» М. Смотрицького.

25. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Але, бачу, мало таких відбирається і знаходиться, щоб
хотіли і любили ходити на той тісний гостинець; реш-
та впали й поклонилися славі, царству, красі й любові
цього теперішнього віку, котрим володію я».*

- а) «Тренос» М. Смотрицького;
- б) «Викриття диявола-світодержця» І. Вишенського;
- в) «Слово о збуренні пекла...»;
- г) «Слово про Закон і Благодать».

26. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Посміховищем тепер світові стала, а колись була ди-
вом дивним і людям, і ангелам. Оздобленою була перед
усіма, принадною і милою, гарною, як вранішня зоря
удосвіта, красною як місяць, чарівною як сонце...»*

- а) «Тренос» М. Смотрицького;
- б) «Тобі, котрий мешкає в землі, що зветься Польська»
І. Вишенського;

- в) «Володимир» Ф. Прокоповича;
- г) «Слово про Закон і Благодать».

27. Вказати, з якого твору наступні рядки:

*«Яко ниву рясно плоди прикрашають,
Тако діву рясно роди утішають».*

- а) «Роксоланія» С. Кленовича;
- б) «Похвала поезії» Павла Русина;
- в) «Прогностична оцінка 1483 року» Ю. Дрогобича;
- г) «Мінливий» І. Величковського.

28. Вказати, з якого твору Г.Сковороди наступні рядки:

*«Нащо думати-гадати,
Що в селі родила мати?
То у тих хай мозок рветься,
Хто високо вгору пнеться».*

- а) Пісня 10-та. «Всякому місту звичай і права...»;
- б) Пісня 13-та. «Гей поля, поля зелені...»;
- в) Пісня 18-та. «Ой пташино жовтобока...»;
- г) Пісня 3-тя. «Весна любя, гей, прийшла...».

29. Вказати, якій пісні Г. Сковороди належить епіграф:
*«Из сего зерна: Блажен муж, уже в премудрости умрет
и уже в разумі своем поучается святыні».*

- а) Пісня 10-та. «Всякому місту звичай і права...»;
- б) Пісня 13-та. «Гей поля, поля зелені...»;
- в) Пісня 18-та. «Ой пташино жовтобока...»;
- г) Пісня 3-тя. «Весна любя, гей, прийшла...»

30. Вказати, якій байці Г. Сковороди належить Сила:

«Марнославство й прагнення насолод багатьох потягло у протиприродний стан. Це тим шкідливіше для них буває, чим вищий стан. І зовсім небагатьох мати зродила, приміром до філософії та ангельського життя».

- а) Байка 27. «Бджола та Шершень»;
- б) Байка 30. «Соловей, Жайворонок та Дрізд»;
- в) Байка 13. «Орел та Черепаха»;
- г) Байка 14. «Сова і Дрізд».

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ XI-XVIII СТ.»

1. Апокрифічна література. Біблійно-легендарний зміст твору «Ходіння Богородиці...»
2. Агіографічна література. «Києво-Печерський патерик» як перша збірка новел у давній українській літературі.
3. «Повчання...» Володимира Мономаха: жанровий зміст, вираження психологічного стану автора, автобіографічні елементи у творі.
4. «Поетична спілка» людини і природи у «Слові о полку Ігоревім».
5. «Слово о полку Ігоревім» – особливості композиції та жанрова специфіка.
6. Композиція, ідейно-художні особливості «Книжки» Івана Вишенського.
7. «Повість минулих літ» як енциклопедія та хрестоматійне зведення літератури Київської Русі.
8. Монументалізм. Характеристичні ознаки.
9. Виникнення та становлення літератури в Україні. Роль фольклору в становленні української літератури як художньої системи.
10. Орнаменталізм. Характеристичні риси.
11. Ідейно-художній аналіз оповідання «Про початок князювання Святослава».
12. Композиційні особливості «Слова про Закон і Благодать», його ідейно-художня специфіка.
13. «Моління...» Данила Заточника: поетика твору.
14. Ідейно-художній аналіз «Оповідання про благословення апостола Андрія та заснування Києва».
15. Ідейно-художній аналіз «Оповідання про загибель князя Ігоря від древлян та помсту княгині Ольги».
16. Розвиток театру та драматургії доби Бароко. Інтермедії.

17. Життєвий і творчий шлях С. Кленовича.
18. Тема державності України в «Історії Русів».
19. Бароко як літературний напрям, художній стиль, культурна епоха.
20. Життєвий і творчий шлях Мелетія Смотрицького.
21. Особливості літописання доби Бароко.
22. Літературні осередки києворуських книжників.
23. Характеристика образів князів «Слова о полку Ігоревім» з точки зору кодексу рицарської честі.
24. Літопис Самійла Величка (зміст, образи-персонажі).
25. Життєвий і творчий шлях Павла Русина з Кросна.
26. Ренесанс та Реформація в Україні. Ренесансно-реформаційні впливи на літературу в Україні.
27. Жанр соборного послання у творчості І. Вишенського, стильові особливості.
28. Бароко в українській літературі: періодизація, основні риси. Барокові осередки в Україні.
29. Феофан Прокопович: життєвий і творчий шлях.
30. Ідейно-художня своєрідність «Роксоланії» С. Кленовича.
31. Пророцтво й інвектива, як основні стильово-композиційні домінанти твору «Тобі..., в землі, що зветься Польська» Івана Вишенського.
32. Життєвий і творчий шлях Г. Сковороди.
33. Архітектоніка, джерела сюжетів байок Г. Сковороди (зб. «Байки Харківські»).
34. Літопис Григорія Граб'янки: відомості про автора, принципи образотворення, художні особливості.
35. Образ князя Володимира в однойменній драмі Ф. Прокоповича.
36. Образ матері-Православної церкви у «Треносі» М. Смотрицького.
37. «Тренос» М. Смотрицького: барокова поетика твору (метафоричність, патетика).
38. Літопис Самовидця: проблема авторства, тематика, образи, стильові особливості.

39. Структура і мотиви збірки Г. Сковороди «Сад божественних пісень». Характер взаємодії епіграфів та віршів поета.
40. Комічне і трагічне в історичній драмі Ф. Прокоповича «Володимир».
41. Образ ідеального князя у «Повчанні» Володимира Мономаха.
42. Модель біографії Івана Вишенського, світогляд і творчість полеміста.
43. Мотиви поезії Павла Русина з Кросно.
44. Структура, образи, особливості стилю «Галицько-Волинського літопису».
45. Давня література як джерело творення нового письменства.
46. Роль і значення перекладної літератури (зб. «Бджола» та «Фізіолог»).
47. Особливості розвитку української літератури XIV-XV ст.
48. Драма Г. Кониського «Воскресіння мертвих»: поетика, система персонажів.
49. «Слово о полку Ігоревім»: історія відкриття, видання та вивчення твору.
50. Біблія як джерело і код літературних творів давнього періоду.
51. Загальна характеристика ораторсько-проповідницької прози Київської Русі, провідні жанри.
52. Зв'язок «Слова про Закон і Благодать» зі «Святим письмом».
53. Історична основа «Слова о полку Ігоревім».
54. «Слово о полку Ігоревім»: проблема автентичності твору та дискусії щодо його авторства.
55. Тематика, жанрове багатство творчості українських латиномовних письменників. Загальна характеристика творчості Ю. Дрогобича.
56. «Слово о збуренні пекла» – зразок драми-містерії.

57. Інтермедія Я. Гаватовича «Продав kota в мішку»: особливості жанру.
58. Витоки та передумови становлення барокової драми.
59. Особливості курсу «Давня українська література». Проблеми періодизації літератури XI-XVIII ст.
60. Збірка Данила Братковського «Світ, розглянутий по частинах»: мотиви, художня своєрідність.
61. Дмитро Чижевський про українське літературне бароко.
62. Мотив чуда в оповіданнях «Києво-Печерського патерика».
63. Мотиви збірки «Зегар з полузегарком» І. Величковського.
64. Легенда Галицько-Волинського літопису про євшан-зілля: генеза та інтерпретація в художній літературі.
65. Ідейно-художній зміст «Слова в неділю по Великодні» Кирила Туровського.
66. Літописання Київської Русі: час виникнення, жанрова специфіка.
67. Образ Павла Полуботка за «Історією Русів».
68. Мотиви в посланні Івана Вишенського «Викриття диявола-світодержця».
69. Тематика та специфіка поезії Л. Барановича.
70. Особливість композиції, зміст конфлікту та проблематика драми Ф. Прокоповича «Володимир».
71. Ритмомелодика, строфіка, синтез традицій силабічного віршування та народної пісні у творчості Г. Сковороди.
72. «Київський літопис» – структура та зміст твору.
73. Втілення християнської моралі в образах Бориса і Гліба («Повідання про св. Бориса і Гліба»).
74. Паломницька література – витоки й особливості жанру. «Житіє і хожденіє Данила Паломника» – зміст, структура, просторово-часова організація сюжету.
75. Образ Руської землі у ліричному плачі «Слово про погибель Руської землі».

76. Поняття «публіцистика» в добу Відродження. Ренесансно-реформаційні риси «Промови у справі закону про целібат» Станіслава Оріховського.

77. Поняття «полемічна література». «Ключ Царства небесного» Г. Смотрицького – перший полемічний твір української літератури.

78. Ідейно-художня своєрідність «Вірша на жалісний погріб славного лицаря Петра Конашевича-Сагайдачного».

79. Особливості байкарської творчості Антонія Радивиловського.

80. Барокова поетика житій Дмитра Туптала.

81. Творчість мандрівних дяків. Особливості мови і стилю віршової сатири XVIII ст., зв'язок із усною народною творчістю.

ХУДОЖНІ ТЕКСТИ, ОБОВ'ЯЗКОВІ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ

«Фізіолог» («Про орла», «Про лева», «Про оленя», «Про антилопу»)

«Повість минулих літ»: «Оповідання про благословення апостола Андрія і заснування Києва», «Оповідання про загибель князя Ігоря від древлян і помсту княгині Ольги», «Початок князювання Святослава», «Оповідання про перемогу князя Ярослава Мудрого»

Іларіон Київський. «Слово про Закон і Благодать»

Володимир Мономах. «Повчання»

Данило Заточник. «Моління Данила Заточника, писане до князя свого Ярослава Володимировича»

Кирило Туровський. «Слово в неділю по Великодні»

«Повідання про св. Бориса і Гліба».

Данило Паломник. «Житіє і ходіння Данила Паломника» («Про Йордан», «Про світло небесне, що спадає на Гріб Господній»)

«Слово о полку Ігоревім»

«Галицько-Волинський літопис»:

«Легенда про євшан-зілля», «Початок князювання Данила Романовича», «Про змову галицьких бояр після здобуття Данилом Галича 1229», «Приїзд князя Данила в Орду до Хана Батия», «Прихід Батия до Києва, відхід Данила у Мазовецьку землю, повернення Данила»

«Києво-Печерський патерик» («Про ченця Прохора, котрий молитвою з лободи робив хліб, а з попелу сіль»)

«Слово про погибель землі Руської»

Юрій Дрогобич. «Прогностична оцінка поточного 1483 року»

Станіслав Оріховський. «Промова у справі закону про целібат»

Павло Русин із Кросна. «Про прихід зими». «До книжечки»

Себастьян Фабіан Кленович. «Роксоланія»

Герасим Смотрицький. «Ключ до Царства небесного»

Іван Вишенський. «Викриття диявола-світодержця»

Мелетій Смотрицький. «Тренос»

Касіян Сакович. Вірші на жалосний погреб шляхетного лицаря Петра Конашевича-Сагайдачного

Лазар Баранович. «Веселка в небі – втішатись треба!», «Про сонце!», «В полі робота, до неї охота», «Про час для всього – доброго, злого»

Іван Величковський. «Минути», «Рак літеральний», «Мінливий», «Одноголосий», «Лабіринт», «Вірш до Івана Самойловича»

Данило Братковський. Із книги «Світ, розглянутий по частинах» («Мінливість світу не зрозуміти», «Сусіди», «Життя в місті», «Нові палаци», «Піють півні»).

Літопис Самовидця (уривки)

Літопис Самійла Величка (уривки)

Літопис гадяцького полковника Григорія Граб'янки (уривки)

Історія Русів (уривки)

Якуб Гаватович. «Продав kota в мішку» (інтермедія)

Феофан Прокопович. «Володимир»

Георгій Кониський. «Воскресіння мертвих»

Бурлескна поезія, сатирично-гумористичні вірші та віршовані оповідання:

«От юж і я, панове, що-м ся був забавив»

«Вірша на Великдень»

«Пекельний Марко»

Григорій Сковорода. «Пісня 3-тя», «Пісня 9-та», «Пісня 10-та», «Пісня 12-та», «Пісня 13-та», «Пісня 16-та», «Пісня 18-та», «Пісня 20-та», «Пісня 29-та», «De libertate», Байка 14. «Сова і Дрізд», Байка 21. «Зозуля та Дрізд», Байка 23. «Собака та Вовк», Байка 27. «Бджола та Шершень», Байка 30. «Соловей, Жайворонок та Дрізд», Притча «Вбогий жайворонок»

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК¹

Агіографія, або Життя святих – прозовий, зрідка віршовий, життєпис канонізованих християнською церквою духовних та світських осіб, що були зразком для вірян.

Анонім – автор, чиє прізвище невідоме; текст без підпису автора.

Апокрифи – текст часто невідомого походження на біблійну тематику, але не був канонізований церквою.

Аскеза – моральний принцип, що полягає в крайньому обмеженні потреб людини, самозреченні, і відмові її від життєвих благ і насолод з метою самовдосконалення або досягнення морального чи релігійного ідеалу.

Байка – коротке віршоване чи прозове алегоричне оповідання, в якому закладено дидактичний зміст.

Бароко – літературний і загальномистецький напрям XVII-XVIII ст. Література бароко характеризується поєднанням релігійних і світських мотивів, образів, тяжінням до різних контрастів, складної метафоричності, алегоризму і емблематичності, прагненням вразити читача пишним, барвистим стилем, риторичним оздобленням твору.

Гуманізм – потужний інтелектуальний напрям у антропоцентризмі, притаманний добі Ренесансу. Гуманізм виник як цілісна світоглядна система внаслідок вивчення самодостатньої само усвідомлюваної людини, як заперечення всього, що призводить до її відчуження.

Давня українська література – період історії українського письменства IX-XVIII ст., складниками яко-

¹ При укладанні словника використані такі джерела: Літературознавча енциклопедія: у двох томах. /Авт.-укладач Ю.І. Ковалів. Київ, 2007; Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009; Новик О. Історія української літератури (давньої): Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2007.

го є киеворуський, ренесансний, бароковий та почасти просвітницький етапи, здебільшого об'єднані спільним христологічним дискурсом (лише література Відродження розглядається як частково секуляризована).

Дидактизм – повчальність у літературному творі; схильність до повчань.

Драма – один з літературних родів, який змальовує світ у формі дії, здебільшого призначений для сценічного втілення.

Єресь – релігійні тенденції, що відступають від канонічного зразка і суперечать панівному віровченню. В Україні виникає у XIV-XV ст. внаслідок критичного ставлення до постулатів християнської віри та обрядовості.

Інтерлюдія – весела словесна чи мімічна сценка, яка передує головній дії вистави. В українській шкільній драмі під час інтерлюдії виконувалися сольні та хорові канти дидактичного змісту, а також танцювальні номери.

Інтермедія – невеликий за обсягом розважальний драматичний твір переважно комічного характеру, який виконувався між актами основної вистави і мав на меті потішити глядачів, стомлених переживаннями колізій серйозної драми.

Ісихазм – вчення раннього християнства, названий іменем єгипетського ченця св. Ісихія, яке пояснює як досягти блаженного стану спілкування з Богом.

Козацькі літописи – історико-літературні твори кінця XVII-XVIII ст., що виникли у козацькому середовищі і мають мемуарний характер; присвячені осмисленню національно-визвольної боротьби, очоленої Богданом Хмельницьким, і періодом Руїни.

Літопис – пам'ятка історичної прози, художнім ядром якої є хронотоп, що розгортається за схемою середньовічних уявлень про світ; літопис – інтеграційний жанр, що поєднує в собі легенду, вояцьку повість, житіє святих, розмаїті документи тощо.

Мандровані дяки – студенти братських шкіл, Києво-Могилянської колегії XVII-XVIII ст., які під час канікул влаштовувалися на різні роботи, а також розігрували вертепи, поширювали орації, травестії, бурлескні вірші, різдвяні та векодні пісні, пісню світську тощо. Типологічно споріднені із західноєвропейськими вагантами.

Міраклі – жанр середньовічної віршованої драми про життя святого та чудеса, пов'язані з ним.

Містерії – середньовічна європейська драма XIV-XVI ст. На біблійний сюжет, яку розігрували у святковий день (Різдво, Великдень).

Монументальний стиль (XI ст.) – для монументалізму в літературі властива масштабність, величність; зосередження автора на змісті твору; мала кількість формальних прикрас; чіткість, простота композиції та синтаксису; християнський оптимізм, радість через те, що Русь прилучилася до християнства; державницька ідеологія – заклик до творення могутньої централізованої держави.

Мораліте – твір повчального характеру з алегоричними дійовими особами на морально-етичну тематику.

Орнаментальний стиль (XII-XIII ст.) – для орнаменталізму в літературі властива мозаїчність композиції та багатотематичність творів; погляд на світ як на систему символів; багата тропіка; складна, аплутана синтаксична будова; утвердження культу аскетизму; песимістичні судження про життя.

Патерик – загальна назва збірок оповідань та новел агіографічного змісту й аскетичного характеру, в яких ідеться про подвиги духовних подвижників, ченців певного монастиря.

Плач – давні обрядові жалобні пісні, присвячені трагічній події. Специфіку жанру визначає емоційне напруження, у творах використані питально-окличні конструкції, синонімічні повтори, нанизування синтаксичних

структур, експресивні вирази, гіперболи, епітети, тощо, прохання, докори, заклинання, нарікання вдячність.

Плетіння слів – експресивно-емоційний стиль, для якого характерні риторичні фігури окличні речення, внутрішні монологи, неологізми, нагромодження синонімів, епітетів, порівнянь тощо.

Полемічна література – сукупність пам'яток писемності теологічного та публіцистичного характеру, поява яких спричинена розколом християнської церкви на православну та католицьку в 1054 році, а згодом, пов'язана з прийняттям Берестейської унії (1596).

Повчання – різновид ораторсько-повчальної прози киеворуської доби, написаний у формі звернення старшої людини до дітей та нащадків, містить настанови для широкого кола реципієнтів.

Послання – жанр дидактичної ораторсько-повчальної прози доби середньовіччя, у творах якого порушувалися важливі питання християнської моралі.

Провіденціалізм – теологічне розуміння світу, подій в ньому як вияву волі Бога.

Проповідь – різновид дидактичної ораторсько-повчальної прози, яку духівник виголошує перед мирянами задля їх повчання, виведення на шлях християнських чеснот.

Публіцистика – різновид літератури на межі журналістики, що оперуючи засобами логічного переконання та емоційного впливу, висвітлює, узагальнює, оцінює актуальні проблеми сучасності.

Реформація – трактується як епоха вільнодумства, як визвольна раціоналістична критика католицизму.

Трагікомедія – синкретичний жанр, в якому поєднано ознаки трагедії та комедії, інколи відбувається їх злиття.

Трактат – науково-теоретична праця, в якій аналізується, конкретизується складна проблема, всебічно аргументується нова концепція автора.

Хроніки – різновид історичного твору, в якому лише прічно, іноді – у вигляді новел, фіксуються певні громадські, політичні, родинні події, пов’язані з періодами діяльності певних осіб; відрізняється від багатоаспектного літопису.

Четъї-Мінеї – середньовічні церковно-літературні кодекси, в яких подано сюжети житій святих, легенди, тексти слів та повчань, розташовані за днем і місяцем ушанування певного святого, призначені для щоденного читання.

Шкільна драма – жанр драматичної літератури, який творили в Україні XVII-XVIII ст. викладачі і студенти тогочасних шкіл та колегіумів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Біблія або Книги святого письма Старого і Нового заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена.

Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. Київ, 2009.

Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI-XVIII ст.: навч. посібник для самостійної роботи студента. Київ, 2010.

Літературознавча енциклопедія: У двох томах. /Авт. уклад. Ю.І. Ковалів. Київ, 2007.

Українська література XI-XVIII ст.: Хрестоматія /за ред. Білоуса П. Київ, 2011.

Студії з україністики. Випуск XIII. Київ, 2013.

Допоміжна література

Возняк М. Історія української літератури. У 2-х кн. Львів, 1992, 1994.

Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995.

Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть. У 2-ох кн. – К., 2002.

Качуровський І. Генерика і архітектоніка. У двох книгах. Київ, 2008.

Ісіченко Ю. Містична перспектива літературного тексту в культурі українського бароко. *Сучасність*. 1995. №5. С. 100-103.

Ісіченко Ігор, архієпископ. Молитовний дискурс у літературі Київської Русі. *Слово і час*. 2005. №2. С. 12-23.

Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Київ, 2000.

Мишанич Я. «Історія русів»: історіографія, проблематика, поетика. Київ, 1999.

Мороз З. Відображення дійсності в давній українській драматургії. Інтермедії. *Вітчизна*. 2004. № 11-12.

Наливайко Д. Феномен українського бароко в європейському контексті. *Слово і час*. 2002. №2. С. 30-38.

Новик О. Історія української літератури (давньої): навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2007.

Пелешенко Ю. Українська література пізнього середньовіччя (друга половина XIII-XV ст.). Київ, 2004.

Сліпушко О. Софія Київська. Українська література середньовіччя: доба Київської Русі (X-XIII ст.). Київ, 2002.

Сліпушко О. Давньоруський бестіарій. Київ, 2001.

Сліпушко О. Образ автора в «Повісті врем'яних літ». *Слово і час*. 2008. №4. С. 57-64.

Сулима В. Свята Трійця в українській літературі XI-XV ст.: аспекти інтерпретації та художнього втілення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 2002.

Сулима М. Українська драматургія XVII-XVIII ст. Київ, 2005.

Чижевський Д. Історія української літератури: від початків до доби реалізму. Київ, 2002.

Ушкалов Л. Есеї про українське Бароко. Київ, 2006.

Ушкалов Л. Сковорода та інші: Причинки до історії української літератури. Київ, 2007.

Федорак Н. Хронотоп Галицько-Волинського літопису. *Слово і час*. 2000. №11. С. 21-26.

Федорчук Л. Простір і колір як категорія художнього світу Григорія Сковороди. *Слово і час*. 2000. №5. С. 55-59.

Ференц Н. Основи літературознавства. Ужгород, 2009.

Шевчук В. Українська література XVI-XVIII ст.: У 2-х книгах. Київ, 2004.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

[uk wikipedia.org/wiki./](http://uk.wikipedia.org/wiki/) Українські _онлайн_ бібліотеки

litopys.org.ua/

izbonik.org.ua/

[sites.google.com/stile/archbishopihor/Ukrainian-literatura x-xvi ст.](http://sites.google.com/stile/archbishopihor/Ukrainian-literatura-x-xvi-st.) (Ісіченко І. Лекції з української література X–XVI ст.

lib.sowa.com.ua/el_bibl.htm

medievist.org.ua/